

Гонсало М. Тавареш

Дневник на Чумата
Годината 2020

МОДЕРНА
ЕВРОПЕЙСКА
ПРОЗА

Ерзо

Издава се с подкрепата на Главна дирекция
на книгата, архивите и библиотеките и на
„Камоѝш – Институт за сътрудничество и език“,
Португалия

Funded by the Direção-Geral do Livro,
dos Arquivos e das Bibliotecas (DGLAB) and the
Camões – Instituto da Cooperação e da Língua I.P.,
Portugal

© Гонсало М. Тавареш, автор, 2022

© Gonçalo M. Tavares, Diário da Peste — O Ano de 2020,
Relógio D'Água, 2021, by arrangement with Literarische
Agentur Mertin Inh. Nicole Witt e. K., Frankfurt am Main,
Germany

© Даринка Костадинова Курчева, превод, 2022

© Иво Рафаилов Шабарков, художник, 2022

© Издателство „Ерго“, 2022

ISBN 978-619-259-040-6

Гонсало М. Тавареш

Дневник на Чумата
Годината 2020

Превод от португалски
Даринка Кирчева

Ерзо

София
2022

УВОДНИ БЕЛЕЖКИ

Дните в „Дневник на чумата“

През март 2020 г., смаян от картините, идващи от Италия, се почувствах като мнозина бомбардиран от несъществуващ бомбардировач. Вниманието ми беше изцяло погълнато от новините и пандемията. Или обикалях поразен около масата заедно с моите кучета, или насочвах цялата си енергия към случващото се.

През тези седмици периферното ми внимание изключи и се появи едно неотслабващо напрежение. Пред тази трагедия и натиск писането ставаше наложително. Да се пристъпи крачка напред, когато мощното събитие настъпва.

„Дневник на чумата“ тогава беше чиста необходимост. Започнах да пиша всеки ден за вестник „Ешпресо“, следвайки събитията с чувството, че се намирам пред нещо уникално и ужасно.

Този първи сблъсък през 2020 г. не може да се сравни с усещането през 2021 г., когато общата реакция беше по-смътна и неопределима.

Първият удар има неповторима сила.

Пишех и публикувах в самия ден, което ме накара да възприемам непосредствено събитията, затова са налице и всичките ми моментни състояния. Докато пишех „Дневника“, взех да се изтощавам и реших да приключа, защото бях физически съсипан.

Единствената възможност да уловя полудемоничното наелектризиране на времето беше именно Дневникът. Написаното е резултат от скоростта на мисълта ми през онези дни. Ако понеча сега да напиша някакъв спомен от тогавашните 90 дни, сигурно ще го направя с друг температурен градус.

Това беше и един уникален опит в моята работа. За първи път отразявах реалността на живо. Мисленето и творчеството бяха наелектризирани пред наелектризирания делник.

Някои почувстваха своеобразна подкрепа в този доста плах опит за диагноза на реалността в ежедневието и това ме радва, но „Дневникът“ беше преди всичко една лична реакция на тежките времена. Гордея се с проявената през тези 90 дни сила и с постигнатия резултат.

Писах всеки текст за „Дневник на чумата“ все едно е последният, не с мисълта, че ще умра или че светът ще свърши, разбира се, а влагайки през деня цялата си енергия в текста, без да си оставям припаси за следващия ден: всичко още сега. А на другия ден се събуждах и заемах същата позиция: всичко още сега.

Лисабон, април 2021 г.

*В памет на Мария Вельо да Коца,
превъзходна писателка, на която съм много благодарен*

23.03.2020

НАСА прекрати изследванията на луната

НАСА прекрати изследванията на луната.

Матео яде спазети до прозореца към улица „Виторио де Сика“.

Сика беше режисьорът на „Крадци на велосипеди“.

В Ломбардия една жена вика името на Паоло.

Един болен в ломбардска болница гледа лицето на жена си и брат си на айпад, високо вдигнат във въздуха от белите ръкавици на лекаря.

Хотел „Мариот“ е превърнат в полева болница.

Луксозни стаи сега са стаи за десет души.

Използва се цялото пространство, разпределено между машини, болни и лекари.

Едно ново извънредно земеделие сее болни и обдишващи апарати.

Председателят на Сдружението на пенсионерите казва на младите поколения да не ги забравят в такъв момент.

Да не забравят бащите и дядовците си.

До мен едно момиченце плаче.

Един министър говори за мерки – претегляне и измерване на нещо, което не се вижда.

Андреоти, шейсетгодишен, с маска на лицето, разхожда съвсем мъничко кученце на дълга кашка.

186 починали във Франция.

Моята белгийска овчарка се казва Рома.

Рома е жива и невредима, и върти онашка.
Тя се изправя, прилича на черна мечка.
Презръщам Рома.
Рома не плаче, но не е доволна.
Казвам ѝ: Рома не плаче.
Термометър, температура 37,2° С.
Индивидуална игра на борсата.
Покачва се, спада. Температурата.
Казвам, че масовите гробове в Иран могат да се видят от космоса.
Китайската стена, масовите гробове.
Зависи от височината.
На каква височина имаш смелост да се изкачиш и да видиш.
37,3° С температура.
Температурата на всяка страна, биологична, а не външна температура.
Човекът 2 има много висока температура.
Човекът 3 играе на конзолата най-древната игра – ритане на топка срещу стената.
Спортните игри са преустановени.
Едно злокобно табло оповестява едно-единствено число, което вече няма противник.
Едно-единствено число за всяка страна.
Иран: 127.
Рома е жадна, сипвам вода в паничката.
Ръката трепери, лапата – не.
Краят на света винаги е бил обявяван статистически.
Карл Пийрсън „основал журнала *Биометрика*“ през 1901 г.
Векът започва, когато се налага нещата да бъдат измерени.
Да се измерят вертикалите, хоризонталите, размерът на стъпалото, на носа, на сърцето.
Големите числа се струват в началото на вековете.

Марта казва, че баба ѝ е добре, но щом изключи телефона, се разплаква.

През 2020 г. започва груг век.

Марта казва, че успява да чуе как баба ѝ плаче, дори след като си е изключила телефона.

Това е невъзможно, казвам.

Възможно е, отвърща тя.

Новини отпреди два дни:

„Италианската икономика със силен спад през първото полугодие“.

„Африка с над 900 случая в 38 страни и територии“.

„Четири аптеки затворени заради заразени аптекари“.

Генералният директор на СЗО предупреждава младите: „Не сте неуязвими“ и „може да прекарате седмици в болница или дори да умрете“.

Джото е двайсетгодишен и се спира, когато чува това.

Представям си как по високоговорител фразата се повтаря безброй пъти: не си неуязвим.

„САЩ спират издаването на входни визи“.

В италианските градове от високоговорители се чува: не си неуязвим.

Селин¹ разказва как по време на бомбардировките в Берлин една луда крещяла в ушите на минувачите звука на бомбата, бруууммм.

Звукът на нещо, което убива, без да вдига шум.

„Стандарт енд Пуърс понижава рейтинга на португалската авиокомпания“.

„Властите в Джакарта обявяват извънредно положение“.

Звукът на един вирус.

¹ Луи-Фердинан Селин (1894–1961) – френски писател с антивоенни позиции, известен с романите си „Пътешествие до края на нощта“ и „Смърт на кредит“ за разпада на човешкото в екстремни условия. – *Всички бележки под линия са на преводача.*

„Общественият транспорт в Сао Пауло може да бъде забранен за хора над 60-годишна възраст в пикови часове“.

462 починали в Испания.

Рома пие вода от една купа, изглежда жадна или пък се превръща в камила: пие за игните тежки дни.

Краят на века и големите числа.

Катастрофите са свързани със статистика, а не с човека, който заедно с теб гледа статистиката.

„Липсва ми телевизия“, казва един персонаж на Фостър Уолъс¹.

„Научи се да си тръгваш“, казва друг персонаж на Уолъс.

601 починали в Италия.

Твърди се, че и най-дребните частици като вирусите, атомите и прочее издават звук, когато се удрят в нещата.

Звукът на вируса.

Представям си как по улицата специалисти с детектор улавят звука на вируса.

Един от начините да го убием е първо да узнаем каква е неговата музика.

601, 601, 601 са починалите през последните 24 часа в Италия.

Гледам през прозореца, всичко пусто: горе, долу, в далечината.

Един-два стиха от Неруда².

„Вървейки по пътя/срещнах въздуха“.

Една италианка казва, че Европа е изоставила Италия.

Изключвам телевизора.

¹ Дейвид Фостър Уолъс (1962–2008) – американски писател, есеист, най-известен с романа си „Безкрайна шега“, смятан за шедевър на модернизма.

² Пабло Неруда (1904–1973) – чилийски поет, писател, публицист, Нобелов лауреат за литература през 1971 г.

24.03.2020

На улицата хората вървят по средния път

„Скучаете ли? Тези музикални изпълнения ще ви накарат да танцувате по време на епидемия.“

Вчера е починал Кени Роджърс.

Днес почина от инфаркт Югерзо¹.

„Фавелите в Рио де Жанейро без основни средства за справяне с коронавируса“.

„Какво ни казват звездите по време на пандемия“.

Припомням си „Астерикс легионер“.

Обеликс настоявал: за него военна униформа среден размер.

Средата, следване на средния път.

На улицата хората вървят по средния път.

Отдалечени от колите и от стениите.

Средният път, опитваш се да не се докосваш до нищо.

В Тел Авив и Ерусалим се появиха цветовете на италианското знаме.

В Торонто се появиха цветовете на италианското знаме.

В Рио де Жанейро, на Христос Спасител се появиха цветовете на италианското знаме.

Сутрин си обувай обувките, все едно че ще излизаш навън.

¹ Албер Югерзо (1927–2020) – френски художник, известен с комиксите за Астерикс.

В болницата лекарка с бяла престилка се обръща към колегите си по високоговорител, за да им повдигне духа.

Заобиколена от легла, болни и лекари.

Пуска италианския химн.

„Италия се гордее с вас!“,

вика лекарката с престилка и маска.

Също като футболен треньор – но наред трагедия, не по време на мач.

В Париж гронове казват на хората да се прибират вкъщи.

Ангела Меркел е в карантина след контакт със заразен лекар.

Тръмп заявява, че присъщата на американците енергичност не им позволява да си стоят вкъщи.

Форд произвежда машини за спешната медицина вместо коли.

Вместо скоростни машини, животоспасяващи машини.

Да си представим автомобилен двигател до болнично легло.

Два несъвместими свята.

Една непоискана скорост.

Един неуместен двигател.

Не ми трябва тази скорост, казва един болен.

Нося черно яке, гръннат догоре цип, пазя си гърлото.

В гръното едно упорито лимоново гръвче с жълти, горчиви плодове.

Жълтият цвят би трябвало да е защитен.

Веселите цветове – защитени от Конституцията.

Трябва да си оправяме леглото, да се преструваме, че през деня сме ходили много надалеч.

Леглото не разбира, че го мамим.

През целия ден сме там наблизо, на няколко метра.

Налага се да мамим мебелите, вратата.

Да се правим, че излизаме, като отваряме и затваряме вратата.

Наивна врата, вярва на всичко.

В Китай държавата следи температурата на всеки гражданин.

Над трийсет и седем градуса – опасен гражданин.

Предателството напусна езика, навлезе в биологията.

Болният човек застрашава държавата.

Всеки болен става тутакси чужденец.

Ако си здрав, ти си сънародник; ако си болен, говориш друг език.

Езикът на здравите, езикът на болните.

В краен случай болните да бъдат разстрелвани за измена.

Критериите се променят, Правото се променя.

Един италиански кмет сключва ръце и умолява хората да не излизат от къщи.

Сякаш се моли, проси милост и издава заповед – всичко наведнъж.

Един италиански лекар казва, че не разбира защо фризьорките ходят по домовете да правят дамските прически.

Казва, че ковчезите се изнасят затворени, никой няма да види тези прически.

Казва го грубо.

Оставам без думи.

И продължавам да стоя така.